

XU HƯỚNG PHÁT TRIỂN TÍN DỤNG TIÊU DÙNG DƯỚI TÁC ĐỘNG CỦA CUỘC CÁCH MẠNG 4.0

Ths. Nguyễn Thị Minh*

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 còn có tên gọi khác là Industry 4.0 hay cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 bắt đầu xuất hiện lần đầu tiên từ đầu thế kỷ 21 tại Đức. Đây là cuộc cách mạng công nghiệp mới, có tốc độ của bước đột phá công nghệ chưa có tiền lệ trong lịch sử, phát triển theo hàm số mũ chứ không phải là tốc độ tuyến tính; Phạm vi ảnh hưởng của nó rộng lớn trên toàn cầu và nó đang phá vỡ cấu trúc của hầu hết các ngành công nghiệp ở mọi quốc gia; Nó tác động sâu rộng tới sự chuyển đổi của toàn bộ hệ thống Ngân hàng cũng như nhiều ngành công nghiệp khác sẽ không đứng ngoài những tác động mạnh mẽ từ cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 này. Vậy, xu hướng phát triển tín dụng tiêu dùng dưới tác động của cuộc cách mạng 4.0 sẽ như thế nào?

• Từ khóa: CMCN 4.0, tín dụng.

The industrial revolution 4.0 also known as Industry 4.0 or the 4th industrial revolution began to appear for the first time since the beginning of the 21st century in Germany. This is the new industrial revolution, with the speed of technological breakthrough without precedent in history, exponential development rather than linear speed; The scope of its influence is wide across the globe and it is disrupting the structure of most industries in every country; It has a profound impact on the transformation of the entire banking system as well as many other industries that will not stand outside the strong impacts of this 4th industrial revolution. So, what is the trend of developing consumer credit under the impact of the 4.0 revolution?

• Keywords: industrial revolution 4.0, credit.

Ngày nhận bài: 2/5/2019

Ngày chuyển phân biên: 10/5/2019

Ngày nhận phân biên: 15/5/2019

Ngày chấp nhận đăng: 20/5/2019

1. Nhận diện cuộc cách mạng công nghệ 4.0

Khái niệm Industry 4.0 hay là Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư (The Fourth Industrial Revolution - FIR) lần đầu tiên được đề cập trong bản Kế hoạch hành động chiến lược công nghệ cao được chính phủ Đức thông qua vào năm 2012. Theo GS. Klaus Schwab, chủ tịch Diễn đàn Kinh tế Thế giới, Industry 4.0 (tiếng Đức là Industrie 4.0)

là một thuật ngữ bao gồm một loạt các công nghệ tự động hóa hiện đại, xu hướng trao đổi dữ liệu, công nghiệp chế tạo và sản xuất thông minh.

Cuộc cách mạng công nghiệp thứ tư được nhen nhóm ngay trong lòng cuộc cách mạng công nghiệp lần ba bởi sự kết hợp của 3 lĩnh vực công nghệ vật lý, kỹ thuật số và sinh học.

Do đó, có thể thấy các công nghệ của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 này có tính kế thừa và phát huy từ 3 cuộc cách mạng công nghiệp trước. Trong đó, việc can thiệp của máy tính đã tiến lên tầm cao mới với kết nối internet đã biến đổi mọi công nghệ nhanh hơn.

Về cơ bản, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 với nội dung cơ bản là tạo ra cấu trúc và sự vận hành mới cho nền sản xuất dựa trên ứng dụng công nghệ cao, mạng lưới Internet của vạn vật, trí tuệ nhân tạo... sẽ dựa trên ba lĩnh vực chính là Kỹ thuật số, Công nghệ sinh học và Vật lý với nền tảng là các đột phá của công nghệ số.

Như vậy, chúng ta có thể thấy, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 tác động đến tất cả các lĩnh vực kinh tế - xã hội như: công nghiệp, nông nghiệp, tài chính ngân hàng,...

Chúng ta có thể hình dung một cách đơn giản:

1. Dựa vào phân tích mọi dữ liệu về bạn, *Trí tuệ nhân tạo (AI-Artificial Intelligence)* sẽ tạo ra nhiều tác phẩm nghệ thuật cho bạn thưởng thức như: làm một bộ phim mà không cần diễn viên, làm vở hài kịch theo gu của bạn. Và diễn viên sẽ thất nghiệp.

* Trường ĐHCN Việt-Hung

2. Máy bán hàng tự động sẽ bán bất kỳ thứ gì mà bạn muốn, ngay cả một món ăn hợp khẩu vị cũng được làm tự động. Đầu bếp và phục vụ mất việc!

3. Bạn muốn có một chương trình phần mềm phục vụ đời sống hoặc nhu cầu tức thời. *Trí tuệ nhân tạo (AI)* sẽ tạo ra ngay cho bạn, tự sửa lỗi, tự test, tự code.

4. *Internet of Things (IoT)* sẽ thay thế người nông dân khi chỉ cần ngồi ở nhà, người chủ đất vẫn có thể kết nối hệ thống tưới tiêu, biết được độ ẩm trong đất, không khí để có lịch tưới phù hợp. Thậm chí điều khiển cả máy cày, máy gặt từ nhà mà không cần ra đồng.

5. Các giao dịch ngân hàng tự động toàn bộ tới mức có thể duyệt vay dựa vào lịch sử toàn bộ của một cá nhân. Chi nhánh ngân hàng đóng cửa và tín dụng không còn cần thiết nữa! Nhưng không rõ nhân viên thu hồi nợ còn cần thiết không? Nếu việc chi trả chỉ còn diễn ra trực tuyến, người vay khó mà trốn nợ được!

2. Những tác động của cuộc cách mạng công nghiệp đến xu hướng phát triển của tín dụng tiêu dùng

Trong cuộc cách mạng công nghiệp lần này, hàng tỷ người có thể được kết nối thông qua các thiết bị di động có khả năng xử lý, dung lượng lưu trữ chưa từng có trước đây và khả năng tiếp cận với tri thức là không có giới hạn. Khả năng kết nối còn được nhân lên gấp bội nhờ sự đột phá về công nghệ như trí tuệ nhân tạo, robot, internet của vạn vật, tính toán lượng tử.

Đánh giá về sự tác động của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đến xu hướng phát triển của tín dụng tiêu dùng, chúng ta có thể thấy có một số điểm đáng chú ý sau:

Những thuận lợi đối với phát triển tín dụng tiêu dùng:

Thứ nhất, mô hình và cách thức quản trị tín dụng tiêu dùng trở nên hoàn thiện nhờ sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo (AI). Hoạt động tín dụng tiêu dùng có thể ứng dụng AI trong việc quản lý danh mục rủi ro, quản lý khách hàng và quản lý cơ sở dữ liệu. Với khả năng tự học hỏi và thích nghi, tiềm năng của AI là không giới hạn trong các ứng dụng.

Thứ hai, sự phát triển mạnh mẽ của mô hình tín dụng tiêu dùng số: Tạo ra nhiều những ứng dụng phục vụ phát triển tín dụng tiêu dùng mới mới như M-POS, internet banking, mobile banking, công nghệ thẻ chip, ví điện tử... ngày

càng phát triển mạnh tạo thuận lợi cho người dân trong việc sử dụng các sản phẩm tín dụng tiêu dùng hiện đại và tiết kiệm chi phí giao dịch.

Thứ ba, là mở rộng của các kênh phân phối hiện đại cho tín dụng tiêu dùng: Kênh bán hàng qua internet, mobile-banking, tablet-banking, mạng xã hội, phát triển ngân hàng số và giao dịch không giấy tờ sẽ là xu thế phát triển mạnh.

Dự báo, trong vòng 10 năm tới, phần lớn doanh thu của tín dụng tiêu dùng là nhờ vào web, điện thoại di động hay ứng dụng trên máy tính bảng. Do đó, tín dụng tiêu dùng cần nắm bắt và thay đổi theo xu thế, cải thiện khả năng ứng dụng trên điện thoại di động của các tiện ích dịch vụ, phát triển mạnh các hỗ trợ dịch vụ qua internet thì mới có thể duy trì và tăng cường kết nối, chăm sóc khách hàng. Đặc biệt lưu ý đến sự thay đổi xu hướng tiêu dùng của khách hàng theo hướng thích trải nghiệm (dùng thử).

Thứ tư, phạm vi giao dịch và các phương thức giao dịch của tín dụng tiêu dùng được cải biến đáng kể. Theo đó, mạng máy tính đã kết nối các thị trường tài chính trên toàn cầu thành một thị trường thống nhất và hoạt động liên tục, khắc phục được trở ngại về không gian và thời gian, tiết giảm chi phí, tạo điều kiện cho các giao dịch tín dụng quốc tế được tiến hành thuận lợi, nhanh chóng, việc chăm sóc khách hàng tín dụng tiêu dùng theo phương thức từ xa qua video-call trở nên dễ dàng, thuận tiện. Công nghệ thực tế ảo và hình ảnh ba chiều sẽ có thể thay thế hoàn toàn cách giao tiếp của con người.

Thứ năm, hệ thống dữ liệu phục vụ tín dụng tiêu dùng được hoàn thiện và mở rộng gấp nhiều lần. Nhờ công nghệ Big Data và phân tích dữ liệu của CMCN4.0 giúp hỗ trợ tín dụng tiêu dùng có thể thu thập, phân tích và xử lý dữ liệu lớn sẽ tạo ra những tri thức mới, hỗ trợ việc đưa ra quyết định phù hợp và nhanh hơn, giảm được chi phí và tạo lợi thế cạnh tranh.

Những thách thức đối với phát triển tín dụng tiêu dùng:

Thứ nhất, thách thức lớn nhất mà tín dụng tiêu dùng nói riêng và tín dụng ngân hàng Việt Nam nói chung là phải đối mặt và giải quyết là đảm bảo an ninh mạng, an toàn và bảo mật các giao dịch tài chính.

Với sự phát triển ngày càng tinh vi của công nghệ số và xu hướng chuyển dần sang điện toán đám mây, những lỗ hổng bảo mật cũng vì thế

mà tăng theo, kéo theo những lo ngại ngày càng nghiêm trọng về rủi ro tấn công tin tặc. Theo đó, cơ chế kiểm soát rủi ro dựa trên các phương pháp truyền thống, cơ chế giám sát tín dụng có thể không còn phù hợp.

Thứ hai, là sự biến động lớn thị trường lao động trong lĩnh vực tín dụng tiêu dùng. Do việc ứng dụng những thành tựu của cuộc cách mạng này nên các ngân hàng giảm bớt số lượng nhân viên. Mặc dù vậy, nhu cầu về nguồn nhân lực chất lượng cao sẽ gia tăng (giỏi cả về chuyên môn nghiệp vụ ngân hàng và công nghệ thông tin). Hơn nữa, việc cạnh tranh thông qua mở rộng mạng lưới các chi nhánh ngân hàng sẽ dần chững lại, do chi phí hoạt động cao, thay vào đó là công nghệ ngân hàng hiện đại.

Thứ ba, xu hướng gia tăng tiêu dùng của những đồng tiền điện tử tác động đáng kể đến hiệu quả điều hành chính sách tiền tệ của các NHTW. Sự phát triển của đồng tiền điện tử không do các ngân hàng trung ương phát hành (với 3 loại nổi tiếng nhất là Bitcoin, Onecoin, Lifecoin) sẽ gây ảnh hưởng việc điều hành chính sách tiền tệ (CSTT). Sự xuất hiện của đồng tiền này có thể tác động xấu tới các chỉ số tiền tệ trong mục tiêu ổn định giá cả.

Giải pháp và kiến nghị

Thứ nhất, hệ thống ngân hàng cần xây dựng hệ thống hạ tầng thông tin và bảo mật thông tin và an ninh mạng tài chính quốc gia, về các loại tội phạm công nghệ cao, cũng như nâng cao về trình độ, năng lực, số lượng và chất lượng đội ngũ cán bộ công nghệ thông tin.

Muốn vậy, các ngân hàng cần nâng cao nguồn lực tài chính để đầu tư công nghệ, đặc biệt là chi phí để xây dựng và phát triển trung tâm dữ liệu dự phòng. Điều này tác động không nhỏ đến vấn đề an ninh công nghệ thông tin trong bối cảnh công nghệ phát triển ngày càng tiên tiến và tinh vi, dễ dẫn đến nguy cơ mất quyền kiểm soát hệ thống của các ngân hàng. Nhà nước có thể đứng ra hỗ trợ các ngân hàng thông qua việc xây dựng một trung tâm dịch vụ công cung ứng hạ tầng cơ sở dữ liệu dự phòng.

Thứ hai, các ngân hàng phải nắm bắt công nghệ trong việc thay đổi mô hình kinh doanh, mô hình quản trị: Các ngân hàng trong nước phải xem xét lại cách thức hoạt động kinh doanh của mình, có những điều chỉnh để phù hợp với xu hướng quản trị thông minh, mô hình ngân hàng di động, ngân hàng không giấy, ngân hàng số.

Thứ ba, ngân hàng cần chú trọng và xây dựng những chiến lược trọng tâm trong việc phát triển

các kênh phân phối mới, các sản phẩm dịch vụ ngân hàng hiện đại, mang tính tích hợp cao.

Bởi lẽ, trong một thế giới siêu kết nối với những tin nhắn trực tuyến, mạng xã hội, máy tính bảng cảm ứng đa điểm và hàng loạt công nghệ sinh học, số hóa khác, nhu cầu khách hàng có sự thay đổi rất lớn và thường xuyên. Mặt khác, sự tham gia của người tiêu dùng và những hành vi mới của người tiêu dùng buộc các ngân hàng phải điều chỉnh phương thức thiết kế, tiếp thị và phân phối sản phẩm và dịch vụ của mình.

Các ngân hàng cần nhanh chóng có sự nhận thức lại trong vấn đề mở rộng các chi nhánh (kênh phân phối truyền thống). Bởi lẽ, sự phát triển của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 sẽ làm giảm vai trò của các chi nhánh ngân hàng và khiến cho các chi nhánh sẽ không còn là kênh phân phối mang lại nhiều lợi nhuận nhất trong tương lai.

Liên quan đến vấn đề này, NHNN cần kiện toàn các văn bản liên quan, thúc đẩy nhanh việc hoàn thành đề án thanh toán không dùng tiền mặt để đảm bảo cơ sở cho các hoạt động dịch vụ ngân hàng hiện đại, ngân hàng số.

Kết luận

Cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đã tác động mạnh mẽ đến mọi mặt của đời sống kinh tế - xã hội nói chung và mang đến những thay đổi lớn lao cho tín dụng tiêu dùng nói riêng. Đây là giai đoạn đầu cũng là thời điểm được xác định là bản lề cho tín dụng tiêu dùng Việt Nam tiến đến để theo kịp với xu hướng phát triển tín dụng tiêu dùng hiện đại trên thế giới. Việc xác định rõ những tác động và xu hướng phát triển của hoạt động tín dụng tiêu dùng trong tiến trình của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 giúp tín dụng tiêu dùng có sự chuẩn bị kỹ càng các nguồn lực cần thiết và có hướng đi đúng đắn, kịp thời đổi mới, có những chính sách phù hợp để nắm bắt tốt những cơ hội, vượt qua những thách thức giúp tín dụng tiêu dùng đảm bảo được sự phát triển an toàn, bền vững trong hoạt động kinh doanh của mình.

Tài liệu tham khảo:

Ngân hàng Nhà nước Việt Nam, 2016: Báo cáo đánh giá tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư và một số định hướng hoạt động của ngành Ngân hàng Việt Nam, Kỳ yếu hội thảo OECD (2016);

Tô Huy Vũ và Vũ Xuân Thanh, "Ngành Ngân hàng trước tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư", Tạp chí Ngân hàng số 15/2016, trang 12.

Nghiêm Xuân Thành, "Cách mạng công nghiệp lần thứ 4 và sự chuẩn bị của ngành Ngân hàng Việt Nam", Tạp chí Tài chính kỳ 2, số tháng 2/2017.